

بررسی تطبیقی مدیریت دانش در کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاههای تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استانهای کشور

دکتر فهیمه باب الحوائجی^۱

دکتر لیدا مهدی زاده قلعه جوق^۲

چکیده

این پژوهش به بررسی مدیریت دانش در کتابخانه های مرکزی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاههای تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استانهای کشور می پردازد. هدف پژوهش مطالعه و بررسی "مدیریت دانش سازمانی" و مقایسه آن در دو گروه جامعه پژوهش است. روش پژوهش پیمایشی تحلیلی است و با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند، تمامی واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی و با استفاده از نمونه گیری خوشه ای هدفمند، تعداد ۲۳ دانشگاه دولتی به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شد. با توجه به یافته ها، چهار فرضیه پژوهش مبنی بر وجود تفاوت بین دو گروه جامعه پژوهش از منظر گردآوری منابع دانش، سازماندهی منابع دانش، اشاعه منابع دانش و منابع انسانی دانش رد شد. **کلید واژه ها:** مدیریت دانش، کتابخانه دانشگاهی، گردآوری منابع دانش، سازماندهی منابع دانش، اشاعه منابع دانش، منابع انسانی دانش

مقدمه

در حوزه کسب و کارشان در اختیار گیرند و از آن استفاده بهینه کنند (اله قلی زاده آذری ۱۳۸۴ نقل در خوانساری، ۱۳۸۴).

مدیریت دانش در کتابخانه ها سبب شناسایی دانش می شود به طوری که منابع کم ارزش و تکراری، تصفیه شوند و اطلاعات مفید به کاربران انتقال داده شود. در کتابخانه ها حرکت به سوی نظام های دانش مدار (مدیریت دانش) باعث می شود که این رشته جایگاه واقعی خود را در تبادل دانش و در فرایند رشد معرفتی جامعه جهانی بدست آورد به طوری که بقای مؤثر، معنا دار و جهت دهنده حرفه کتابداری وابسته به حرکت دانش مدار است (یمین فیروز، ۱۳۸۲).

در گذشته ای نه چندان دور، قدرت و مزیت رقابتی یک سازمان یا یک جامعه انسانی، دسترسی بیشتر به منابع مادی محسوب می شد. اما اکنون شرایط به کلی متحول شده و در حال حاضر اصلی ترین مزیت رقابتی برای سازمان ها توان آنها در مدیریت دانش محسوب می شود. عمده ترین سرمایه های سازمانهای تولیدی و خدماتی عصر حاضر، دانشی است که به آن دسترسی دارند. سازمانهایی می توانند پیشرو و پیشتاز باشند که قادرند بیشترین، معتبرترین، و به روز ترین دانش بشری را

^۱ استاد یار گروه کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد واحد علوم

تحقیقات تهران babalhavaeji@yahoo.com

^۲ دکتری کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاه آزاد واحد علوم تحقیقات

تهران lmahdzadeh@yahoo.com

بیان مساله

مشکلات و چالشهای موجود در کتابخانه ها، مدیریت کتابخانه ها را به وظیفه ای پیچیده تبدیل کرده است. مدیران امروز باید راه تحول را پیش بگیرند و تلاش کنند تا کتابخانه به سوی وضعیت مطلوب حرکت کند. لذا امروزه مدیریت کتابخانه ها، مدیریت تغییر و تحول است. برای موفقیت در این امر، مدیران ابتدا باید بدانند چه چیز را باید تغییر بدهند و به چه سو باید حرکت کنند. در این راستا استفاده از مدیریت دانش ابزار مناسبی است. مدیران باید مشکلات را ببینند، اطلاعات لازم را درباره فعالیت ها و نیازها بدست آورند، رابطه میان مشکلات با نیازها و اطلاعات را درک کنند و با استفاده از فرصت ها و امکانات، به ارائه راه حل پاسخگویی به نیازها بپردازند (پریخ ۱۳۸۲).

پیش فرضهایی نظیر آنچه در نوشته زیر آمده است در جامعه وجود دارد که دانشگاههای غیر دولتی فاقد استانداردهای لازم در موارد مختلف نظیر کتابخانه ها، آزمایشگاهها، تعداد اعضای هیئت علمی، مدارک اعضای هیئت علمی و به طور کلی مدیریت دانش هستند و در تولید علم نقش چندانی ندارند. درحالیکه با وجود تعداد بالای دانشجویان و اعضای هیئت علمی در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی بویژه واحدهای جامع از جمله واحد علوم و تحقیقات تهران با داشتن ۲۱۷۵۹ نفر دانشجو و ۱۶۹۴ نفر اعضای هیئت علمی، چطور ممکن است وجود این تعداد دانشجو و اعضای هیئت علمی در دانشگاه آزاد اسلامی منجر به تولید علم نشود. لذا در این پژوهش سعی خواهد شد تا این گونه موارد از نظر مدیریت دانش بررسی گردد.

در برخی از نقدها می خوانیم دانشگاه آزاد اسلامی برای تاسیس دوره های رشته های مختلف از جمله کتابداری، برنامه مصوب ندارد و برای تدریس، از کتابداران حرفه ای دانشگاه تهران و دیگر دانشگاهها استفاده می کند. در تهران و در واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، گروه آموزشی منسجم با امکانات کافی از نظر مدرس و ابزارهای مورد نیاز از قبیل کتابخانه و آزمایشگاهها وجود ندارد و حتی برای مدیریت این گروه نیز از یکی از مدرسان تمام وقت دانشگاه تهران استفاده شده است. (حیاتی، ۱۳۸۳).

با توجه به پیش فرضهای موجود در جامعه پژوهش حاضر بر آن است تا مدیریت دانش را در کتابخانه های مرکزی دو نظام وسیع دانشگاهی بررسی کند و تشابهات و تفاوت ها را از نظر گردآوری منابع دانش، سازماندهی منابع دانش، اشاعه منابع دانش، منابع انسانی دانش و ضرورت های مدیریتی مشخص کند.

اهمیت پژوهش

هر محیط آکادمیک و دانشگاهی باید تولید علم کند و اگر در این مورد بررسی و ارزیابی دقیق انجام شود، میزان به اشتراک گذاری دانش و تولید علم مشخص می شود. با بررسی در متون و مطالب چاپی و آثار مکتوب مدیریت دانش، فقدان چهار چوبی برای دانش سازمانی در جامعه مورد مطالعه احساس می شود و جای چنین مطالعاتی در مورد کتابخانه های دانشگاهی که در تولید و اشتراک دانش در جوامعی نظیر کشور ما نقش مهمی دارند، خالی است. به ویژه تاکنون بررسی تطبیقی در زمینه مدیریت دانش انجام نشده است. لذا با توجه به اهمیت مدیریت دانش در ارتقای خدمات کتابخانه ها و فقدان مطالعه تطبیقی در این زمینه انجام این پژوهش ضروری به نظر می رسد و پژوهش حاضر درصدد است میزان تولید علم، روش های بکارگیری علم و به اشتراک گذاری دانش را در دو نظام وسیع دانشگاهی بررسی کند. با استفاده از نتایج این پژوهش، نقاط قوت و ضعف کتابخانه های دانشگاهی مورد بررسی در حیطه مدیریت دانش مشخص شده و راه حلی برای آن تعبیه می شود.

اهداف پژوهش

هدف اصلی

هدف اصلی این پژوهش با توجه به استفاده " مدیریت دانش در کتابخانه ها" به عنوان بخشی از نظام مدیریت به صورت زیر می باشد:

- مطالعه و بررسی " مدیریت دانش سازمانی" و مقایسه آن در دو گروه جامعه پژوهش.

اهداف فرعی:

۴- چه تشابهات و تفاوت‌هایی میان وضعیت مدیریت دانش از نظر منابع انسانی دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟

۵- چه تشابهات و تفاوت‌هایی از نظر ضرورت پیاده سازی مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟

فرضیه های پژوهش

۱- میان وضعیت مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش از نظر گردآوری منابع دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.

۲- میان وضعیت مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش از نظر سازماندهی منابع دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.

۳- میان وضعیت مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش از نظر اشاعه منابع دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.

۴- میان وضعیت مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش از نظر منابع انسانی دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.

تعاریف مفهومی و عملیاتی اجزاء مسأله

مدیریت دانش:

نظریه پردازان تعاریف متعددی از مدیریت دانش ارائه می نمایند که در ذیل به برخی از آنها اشاره می کنیم:

- کارل فراپائولو^۱: مدیریت دانش، راهبردی نظام مند از دانش زنده و گردآوری خردمندان فرایند های مرتبط به آن یعنی ایجاد، گردآوری، سازماندهی، اشاعه، مصرف و بهره برداری از آن به کمک فن آوریهای نوین اطلاعات و ارتباطات می باشد (فراپائولو، ۲۰۰۲).

- در پژوهش حاضر مدیریت دانش ابزاری برای شناسایی، تهیه، توسعه، تحلیل، استفاده، ذخیره و اشتراک دانش و سازماندهی و بازیابی پایگاه دانش سازمانی و تجربه های پراکنده در سازمان است، تا دسترسی به دانشی که پیوسته در حال تغییر است، چه به صورت صریح و چه به صورت ضمنی فراهم آید.

- تعیین تشابهات و تفاوت‌های میان وضعیت مدیریت دانش از نظر گردآوری منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش.

- تعیین تشابهات و تفاوت‌های میان وضعیت مدیریت دانش از نظر سازماندهی منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش.

- تعیین تشابهات و تفاوت‌های میان وضعیت مدیریت دانش از نظر اشاعه منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش.

- تعیین تشابهات و تفاوت‌های میان وضعیت مدیریت دانش از نظر منابع انسانی دانش در دو گروه جامعه پژوهش.

- تعیین تشابهات و تفاوت‌های ضرورت پیاده سازی مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش.

فایده پژوهش

با انجام این پژوهش وضعیت نظام مدیریت کتابخانه های دانشگاهها مورد بررسی قرار خواهد گرفت و با بررسی نظام مدیریت دانش، احتمالاً درک عمیقی از مسائل و مشکلات کتابخانه های مورد بررسی جهت مدیریت مؤثر دانش بدست خواهد آمد و سبب شناسایی دانش و بهینه سازی وضعیت مدیریت دانش در جامعه مورد مطالعه خواهد شد به طوری که اطلاعات مفید بر اساس یک الگوی مناسب، مشخص و هدف دار و به قصد ایجاد دسترسی به دانش، به کاربران انتقال داده خواهد شد.

سؤالات اساسی پژوهش

۱- چه تشابهات و تفاوت‌هایی میان وضعیت مدیریت دانش از نظر گردآوری منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟

۲- چه تشابهات و تفاوت‌هایی میان وضعیت مدیریت دانش از نظر سازماندهی منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟

۳- چه تشابهات و تفاوت‌هایی میان وضعیت مدیریت دانش از نظر اشاعه منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟

^۱- Carl Frappaolo

دانشگاههای تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری:

- منظور دانشگاههایی هستند که از نظر بودجه وابسته به وزارت علوم، تحقیقات و فناوری هستند. برای همگن کردن جامعه دانشگاههای پیام نور و دانشگاههای جامع علمی-کاربردی حذف شدند.

کتابخانه دانشگاهی:

- به یک یا شماری کتابخانه که برای جوابگویی به نیازهای دانشجویان و استادان توسط یک دانشگاه تأسیس، نگهداری، و اداره می شود کتابخانه دانشگاهی گفته می شود (تامسون^۱ ۱۹۹۱ نقل در حقیقی، ۱۳۸۵).

کتابخانه مرکزی:

- کتابخانه ای که مرکز اداری یک شبکه از کتابخانه ها باشد و مجموعه های اصلی و عمده کتابخانه در آنجا نگهداری می شود، مثلاً کتابخانه های مرکزی دانشگاهها که معمولاً امور فنی کتابخانه های دانشکده ای همان دانشگاه را انجام دهد و خود بر خلاف کتابخانه های دانشکده ای دارای مجموعه ای جامع است و فهرستگان کل کتابهای دانشکده ای نیز در آنجا تهیه و نگهداری می شود (سلطانی، ۱۳۷۹).

- در پژوهش حاضر کتابخانه هایی که با عنوان کتابخانه مرکزی در دانشگاههای تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری هستند و کتابخانه هایی که به عنوان کتابخانه مرکزی در واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی شناخته شده اند.

گرد آوری منابع دانش:

انتخاب، سفارش و دریافت منابع کتابخانه ای از راه خرید، اهدا یا مبادله، کنترل پیاپیها و صحافی آنها را فراهم آوری نامند (سلطانی، ۱۳۷۹)

سازماندهی منابع دانش

سازماندهی دانش عبارت است از توصیف و سازماندهی محتوا و اهداف اسناد به گونه ای که برای کسانی که در جستجوی این اسناد یا پیام های نهفته در آنها هستند، دسترس پذیر شوند. سازماندهی دانش، همه انواع و شیوه های نمایه سازی، چکیده نویسی، رده بندی، فهرست

نویسی، مدیریت مدارک، کتابشناسی، و ایجاد پایگاه های اطلاعاتی متنی و کتابشناختی برای بازیابی اطلاعات را در بر می گیرد (اندرسون^۲ نقل در جمالی مهموئی، ۱۳۸۵).

اشاعه منابع دانش:

- توزیع یا فرستادن اطلاعات به اعضاء یک سازمان توسط کتابدار یا رئیس بخش اطلاعات، با در خواست یا بدون در خواست اعضاء (سلطانی، ۱۳۷۹).

متغیرهای اساسی پژوهش

- متغیر مستقل: کتابخانه های مرکزی واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاههای تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استانهای کشور.

- متغیر وابسته: وضعیت " مدیریت دانش " در آن کتابخانه ها شامل شیوه های گرد آوری منابع دانش، سازماندهی منابع دانش، اشاعه منابع دانش، وضعیت نیروی انسانی، مهمترین ضرورتها در اجرای مدیریت مؤثر دانش.

مروری بر مطالعات انجام شده**پژوهشهای انجام شده در ایران**

شاهنگیان (۱۳۷۹)، ملکی (۱۳۸۰)، ارباب شیرانی (۱۳۸۱)، انتهایی (۱۳۸۱)، خوانساری (۱۳۸۴)، لاهیجانیان (۱۳۸۴)، حسن زاده (۱۳۸۵)، جهانیان (۱۳۸۵)، مشیریان (۱۳۸۵)، پریخ (۱۳۸۶) پژوهش هایی در رابطه با مدیریت دانش انجام داده اند. دونمونه از جدید ترین آنها عبارتند از:

حسن زاده (۱۳۸۵) پژوهشی تحت عنوان " بررسی وضعیت زیرساختهای مدیریت دانش در دولت جمهوری اسلامی ایران " در دانشگاه فردوسی مشهد با استفاده از روش پیمایشی انجام داده و به نتایج زیر دست یافته است:

- در بیشتر موارد بین وزارتخانه های مختلف و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور به لحاظ فراهم آوردن عوامل زیرساختی مدیریت دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.
- میانگین کل نمره وزارتخانه ها و سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور و همچنین هرکدام از آنها پایین تر از نمره جامعه پژوهش OECD می باشد.

² - Anderson

¹ - Thompson

هایی در رابطه با مدیریت دانش انجام داده اند. که دو نمونه از آنها به صورت زیر می باشد:

مک گاون (۲۰۰۰) در پایان نامه دکتری با عنوان مدیریت دانش در قرن ۲۱ و نقش کتابداران دانشگاهی در دانشگاه سنت پاول آمریکا به دنبال الگویی برای مدیریت دانش دیجیتال در کتابخانه های دانشگاهی است. وی معتقد است که کتابخانه های قرن حاضر در حال تغییر هستند و تکنولوژی دیجیتال دانش را سازماندهی می کند. هدف این مطالعه یافتن نقش کتابداران حرفه ای دانشگاهی در ارتباط با مدیریت دانش در محیط تکنولوژی است. محقق به بررسی مشکلات بوجود آمده در اثر انتقال از دنیای کتابی و چاپی کتابخانه به سوی دنیای دیجیتال می پردازد و نقش در حال تغییر کتابدار و حرکت آن از الگوی کتابی به الگوی دیجیتال را بررسی می کند و در پایان الگویی جهت تعیین نقش کتابداران دانشگاهی در مدیریت دانش ارائه می کند.

رالف (۲۰۰۸) پایان نامه دکتری خود را با عنوان بررسی راه حل مدیریت دانش برای خدمات مرجع در کالیفرنیا آمریکا انجام داد. دانش پایه و اولیه در آغاز پاسخ به سوال یکی از ابزارهای مورد نیاز مدیریت دانش می باشد که کتابداران مرجع دانشگاهی را قادر به جمع آوری دانش کرده و برای استفاده های بعدی آماده می سازد. هدف پژوهش بررسی دانش پایه و اولیه در مورد موضوع پرسش ها و در پاسخگویی به سؤال است به عنوان یک ابزار مدیریت دانش و تأثیر استفاده آن در مدیریت دانش می باشد. همچنین مشخص کردن درک کتابداران از دانش اولیه راجع به سوال و مشکلات استفاده از آن از اهداف پژوهش می باشد. این پژوهش با روش پیمایشی توصیفی انجام شده است و برای گردآوری داده ها از پرسشنامه استفاده شده است. داده ها نشان داد که کتابداران مرجع در پاسخگویی به سوال دانش پایه و پیشداشته های ذهنی خود را به کار نمی برند. در نتیجه دانش پایه افراد به عنوان ابزاری برای مدیریت دانش استفاده نمی شود.

روش پژوهش (و توجیه روایی آن)

در این پژوهش از روش پیمایشی تحلیلی استفاده شده است، چرا که وضعیت موجود بررسی می شود بدون اینکه متغیرها دستکاری شوند

- بین اولویت مدیریت دانش در استراتژی سازمانی و بودجه اختصاص یافته برای فناوری اطلاعات و ارتباطات در جامعه مورد مطالعه رابطه معنی داری وجود ندارد.

- بین برنامه دولت الکترونیک و میزان بودجه اختصاص یافته برای فناوری اطلاعات و ارتباطات و مدیریت دانش در جامعه مورد مطالعه رابطه معنی داری وجود ندارد.

- بین فرهنگ سازمانی و سطح مدیریت دانش در سازمان‌ها رابطه معنی داری وجود دارد.

- بین سطح تحصیلات کارکنان و سطح مدیریت دانش در جامعه پژوهش رابطه معنی دار وجود دارد.

پریخ (۱۳۸۶) به بررسی وضعیت و بسترهای به اشتراک گذاری دانش در سازمان کتابخانه های آستان قدس رضوی در انطباق با الگوی نوناکا و تاکه اوچی پرداخت. در اجرای این پژوهش از روش تحقیق موردی از نوع پیمایشی استفاده شده است. به منظور گردآوری اطلاعات، پرسشنامه و سیاهه واری بر مبنای الگوی نوناکا و تاکه اوچی که چارچوب این پژوهش را تشکیل می دهد، طراحی و مورد استفاده قرار گرفت. یافته های پژوهش حاکی از آن است که در سازمان کتابخانه ها، سازوکارهای مناسبی در راستای تبدیل دانش ذهنی و عینی فراهم شده است. در راستای میزان بهره گیری کتابداران از این سازوکارها، میزان استفاده در دو مرحله اجتماعی سازی و ترکیب بیشتر از میزان استفاده از سازوکارهای موجود در مرحله برونی سازی بود. از جمله پیشنهادهای پژوهش فراهم کردن شرایط لازم برای ایجاد انگیزه از طرف مدیران برای مشارکت بیشتر کتابداران و استفاده از این بسترهاست.

پژوهشهای انجام شده در خارج از ایران

مک گاون^۱ (۲۰۰۰)، کمیته مشاوران سازمان ملل (۲۰۰۰)، پاولین و ماسون (۲۰۰۲)، گروه مشاوران دانشی مؤسسه کاپی ام جی (۲۰۰۳)، راس (۲۰۰۳)، کوان ام (۲۰۰۳)، کاندلوال و گوشچاک (۲۰۰۳)، وانگ (۲۰۰۳)، ایشی کومی (۲۰۰۴)، لای (۲۰۰۴)، آل باسیدی (۲۰۰۵)، هو (۲۰۰۵)، ابوالحسن (۲۰۰۷) و رالف^۲ (۲۰۰۸) پژوهش

^۱- Mc Gown

^۲- Ralph

جامعه آماری

جامعه مورد پژوهش شامل ۱۱ کتابخانه مرکزی واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی و ۲۳ کتابخانه مرکزی دانشگاههای تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری واقع در مراکز استانهای کشور می باشد.

شیوه نمونه گیری

سیستم آموزشی دانشگاههای پیام نور به صورت آموزش از راه دور است لذا از جامعه آماری پژوهش حذف شدند. همچنین دانشگاههای جامع علمی- کاربردی به جهت متفاوت بودن سیستم پذیرش دانشجو، پراکندگی واحدها، فقدان اعضای هیئت علمی ثابت و کم بودن تعداد دانشجو از حداقل تعداد دانشجوی مورد نیاز جامعه آماری، بررسی نشدند.

به علت پراکندگی جغرافیایی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی و ناهمگن بودن آنها از نظر تعداد دانشجو، تعداد اعضای هیئت علمی و عدم وجود یک کتابخانه مرکزی، واحدهای جامع این دانشگاه مورد بررسی قرار گرفت که اسامی آنها در پیوست "ب" موجود است.

از آنجایی که اهداف این پژوهش ناظر بر مقایسه بین دانشگاههای مورد بررسی می باشد لذا اولین قدم، همگن کردن جامعه پژوهش از نظر معیارهایی است که با مدیریت دانش مرتبط است.

از جمله این معیارها تعداد دانشجویان و تعداد اعضای هیئت علمی که در تولید و به اشتراک گذاری دانش نقش مؤثرتری دارند، می تواند باشد. البته معیارهای دیگری در گروه جامعه پژوهش نظیر کتابخانه ها و مراکز پژوهشی نیز می توانند در تعیین مدیریت دانش مؤثر باشند که مراکز پژوهشی به دلیل اینکه از حوزه کار این پژوهش خارج است حذف شده اند و کتابخانه ها نیز در خود پژوهش مورد بررسی قرار گرفته اند.

طبق برآورد در واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی، حداقل تعداد هیئت علمی ۲۶۳ نفر و حداقل تعداد دانشجو ۵۸۰۹ نفر را واحد تهران پزشکی دارا می باشد. همچنین در دانشگاههای تابعه وزارت علوم، تحقیقات و فناوری حداقل هیئت علمی را دانشگاههای دریا نوردی و علوم دریایی چابهار و علوم و فنون دریایی خرمشهر

(۲۸ نفر) دارا می باشد و حداقل دانشجو در مرکز تحصیلات تکمیلی در علوم پایه زنجان (۴۰۰ نفر) می باشد. با توجه به اینکه فاصله حداقل تعداد هیئت علمی و دانشجو در دو گروه جامعه پژوهش زیاد است، برای همگن کردن جامعه پژوهش، حداقل تعداد هیئت علمی و دانشجو در دانشگاه آزاد اسلامی- واحد تهران پزشکی به عنوان مبنایی برای گزینش جامعه در نظر گرفته شد و با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند، تمامی واحدهای جامع دانشگاه آزاد اسلامی و با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای هدفمند تعداد ۲۳ دانشگاه دولتی به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند.

شیوه و ابزار گرد آوری اطلاعات

در تحقیق حاضر برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه استفاده شد. پرسشنامه طراحی شده شامل ۸ سؤال در مورد ویژگی های جمعیت شناختی، ۱۱ سؤال عمومی و ۶۶ سؤال راجع به وضعیت مدیریت دانش از نظر گردآوری منابع دانش، سازماندهی منابع دانش، اشاعه منابع دانش، منابع انسانی دانش و ضرورت های مدیریتی است که ۶۲ سؤال آن به صورت بسته در قالب طیف لیکرت با ۵ گزینه بسیار زیاد، زیاد، تا اندازه ای، کم، بسیار کم می باشد. پرسشنامه ها، از ابتدای سال ۱۳۸۷ تا پایان خرداد ۱۳۸۷ در میان جامعه پژوهش توزیع شد.

روش تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیه ها

بعد از جمع آوری و کدگذاری پرسشنامه ها، داده ها وارد نرم افزار آماری SPSS شد و خروجی های گرفته شده، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در تحقیق حاضر تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از فنون و روشهای آمار توصیفی و نیز استفاده از روشهای آمار استنباطی که شامل آزمونهای پارامتری و ناپارامتری می باشد، انجام شد.

برای توصیف داده ها از روشهای معمول در آمار توصیفی نظیر تهیه جداول فراوانی، محاسبه شاخص های آماری و رسم نمودارهای ستونی و همچنین از روشهای آمار استنباطی مانند آزمون t-استیودنت دو نمونه ای، آزمون U- مان ویتنی، آزمون کلموگروف اسمیرنوف برای بررسی توزیع متغیر، آزمون فریدمن برای رتبه بندی

در استفاده از سطح معنا داری آزمون، در صورتی که مقدار آن کمتر از سطح آزمون (مقدار $\alpha=0/05$) باشد فرض صفر رد می‌شود در غیر این صورت دلایل کافی برای رد فرض صفر وجود نداشته و فرض صفر مورد تایید قرار می‌گیرد.

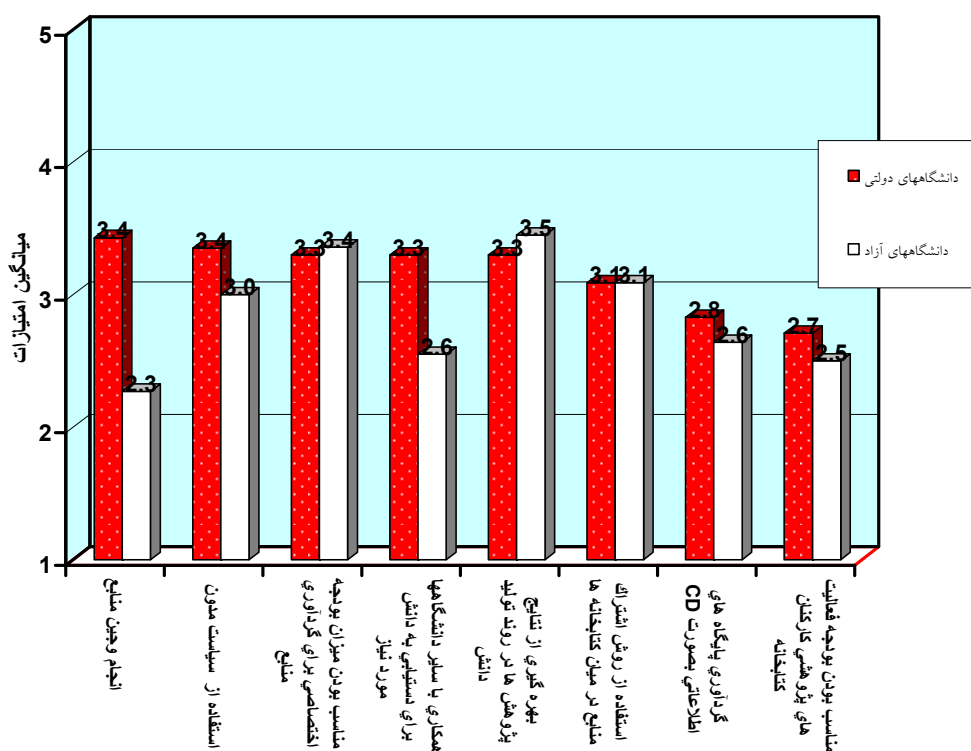
تجزیه و تحلیل یافته‌ها

بررسی وضعیت مدیریت گردآوری دانش در کتابخانه‌ها

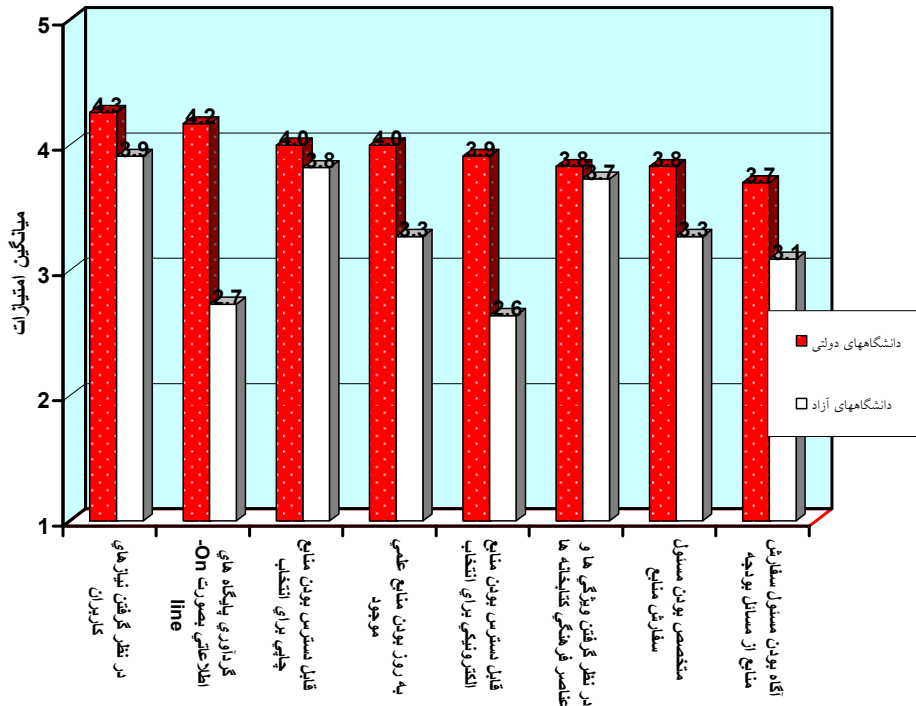
در این پژوهش بطور کلی ۱۷ سؤال در مورد مدیریت گردآوری دانش در کتابخانه‌ها، مطرح و مورد بررسی قرار گرفت. با توجه به اینکه در ارزیابی شاخص‌های مدیریت گردآوری منابع دانش در کتابخانه‌ها از طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای استفاده شده است لذا شاخص‌هایی که امتیاز بالای ۳ (امتیاز متوسط) کسب کرده باشند، نشان می‌دهد که وضعیت شاخص در این کتابخانه‌ها مناسب می‌باشد.

مولفه‌ها و همچنین آزمون کای دو در جداول توافقی استفاده شد.

در بررسی‌های تحلیلی، قبل از انجام آزمون فرضیه‌ها، سطح آزمون (حداکثر خطای نوع اول قابل قبول α) را از قبل تعیین می‌کنند و سپس خروجی‌های بدست آمده را با آن مقایسه می‌کنند. در این پژوهش، همانند اکثر تحقیقات، سطح آزمون برابر مقدار $\alpha=0/05$ در نظر گرفته شد. برای بررسی تحلیلی نیاز به طرح فرضیه آماری و آزمون آن می‌باشد. فرضیه به صورت فرض صفر و فرض مقابل بیان می‌شود و بر اساس شواهد بدست آمده از پژوهش، نتیجه آزمون منجر به قبول یا رد فرض صفر آماری می‌شود. برای پذیرش یا رد فرض صفر آماری می‌توان از دو معیار سطح معنا داری آزمون و یا مقایسه آماره آزمون با مقدار مربوط آن از روی جدول توزیع احتمالی آماره استفاده نمود.

نمودار ۱- مقایسه میانگین شاخص‌های گردآوری دانش در کتابخانه‌های مرکزی

ادامه نمودار ۱- مقایسه میانگین شاخصهای گردآوری در کتابخانه های مرکزی

۲/۷۳ در شرایط نامناسب تری در مقایسه با دانشگاههای دولتی به سر می برند.

بررسی وضعیت مدیریت سازماندهی منابع دانش در کتابخانه های دانشگاهی

در این پژوهش بطور کلی شش سؤال در مورد سازماندهی منابع دانش در کتابخانه ها مورد سؤال مدیران قرار گرفت که نتایج بدست آمده در جدول ۱ ارائه می شود:

نمودار ۱ نشان می دهد که گردآوری پایگاه های اطلاعاتی به صورت دیسک های فشرده نوری و تخصیص بودجه مناسب برای فعالیت های پژوهشی کارکنان کتابخانه در هر دو گروه از کتابخانه ها نامناسب می باشد. ضمن اینکه در کتابخانه های آزاد شاخصهای همکاری با سایر دانشگاهها برای دستیابی به دانش مورد نیاز با میانگین ۲/۵۵، و جین منابع با امتیاز ۲/۲۷، قابل دسترس بودن منابع الکترونیکی برای انتخاب با میانگین ۲/۶۴ و گردآوری پایگاه های اطلاعاتی بصورت پیوسته با میانگین

جدول ۱- توزیع فراوانی وضعیت سازماندهی منابع دانش در کتابخانه های مرکزی

شاخص های سازماندهی منابع دانش	دانشگاه بسیار زیاد	زیاد	تا اندازه ای	کم	بسیار کم	جمع بالای متوسط
بازنگری و ارزیابی فهرست نویسی	۳۰/۴٪	۳۰/۴٪	۳۰/۴٪	۸/۷٪	۰/۰٪	۶۰/۸٪
بازنگری و ارزیابی رده بندی	۹/۱٪	۵۴/۵٪	۲۷/۳٪	۰/۰٪	۹/۱٪	۶۳/۷٪
نمایه سازی منابع اطلاعاتی چاپی	۰/۰٪	۹/۱٪	۲۷/۳٪	۲۷/۳٪	۳۶/۴٪	۵۲/۲٪
نمایه سازی منابع اطلاعاتی الکترونیکی	۴/۳٪	۴/۳٪	۲۶/۱٪	۲۶/۱٪	۳۹/۱٪	۶۳/۷٪
استفاده از اصطلاحنامه تخصصی	۱۳/۰٪	۳۰/۴٪	۲۱/۷٪	۱۳/۰٪	۲۱/۷٪	۴۳/۴٪
شرکت کتابداران در تهیه و انتخاب نرم افزار کتابخانه	۴۳/۵٪	۲۱/۷٪	۱۷/۴٪	۰/۰٪	۱۷/۴٪	۶۵/۲٪
	۴۵/۵٪	۱۸/۲٪	۱۸/۲٪	۰/۰٪	۱۸/۲٪	۶۳/۷٪

بررسی وضعیت مدیریت اشاعه منابع دانش میان کارکنان در کتابخانه‌های دانشگاهی

در پژوهش حاضر بطور کلی ۹ سؤال در مورد نحوه اشاعه دانش در کتابخانه‌ها مورد سؤال قرار گرفت که نتایج بدست آمده در جدول ۲ ارائه می‌شود.

مقایسه شاخص‌های سازماندهی منابع دانش در کتابخانه‌های مورد بررسی نشان می‌دهد که شرایط نسبتاً مشابهی در دانشگاه‌های آزاد و دولتی وجود دارد و تنها استفاده از اصطلاحنامه‌های تخصصی جهت نمایه‌سازی در کتابخانه‌های آزاد به نسبت کمتر از کتابخانه‌های دولتی می‌باشد.

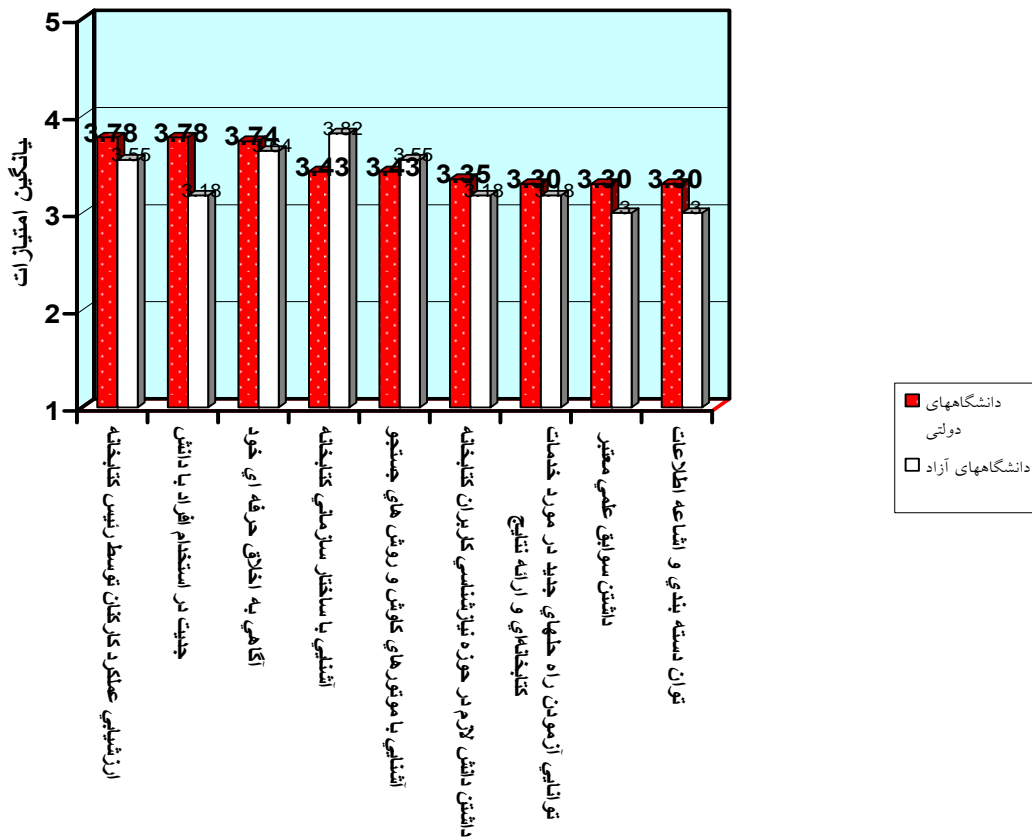
جدول ۲- نحوه اشاعه دانش در کتابخانه‌های آزاد و دولتی

جمع کل	دانشگاههای آزاد	دانشگاههای دولتی	شاخص‌های اشاعه منابع دانش	
			تعداد	درصد
۱۴	۴	۱۰	تعداد	وجود راهنمای موضوعی برای انتخاب منابع اینترنتی
۶۰/۹	۱۰۰/۰	۵۲/۶	درصد	
۸	۱	۷	تعداد	ایجاد گروه‌های خبری و گروه‌های بحث
۳۴/۸	۲۵/۰	۳۶/۸	درصد	
۳۲	۹	۲۳	تعداد	دسترسی به اطلاعات کتابشناسی
۹۴/۱	۸۱/۸	۱۰۰/۰	درصد	
۱۵	۳	۱۲	تعداد	دسترسی به فهرست مندرجات
۴۴/۱	۲۷/۳	۵۲/۲	درصد	
۲۴	۶	۱۸	تعداد	دسترسی به چکیده
۷۰/۶	۵۴/۵	۷۸/۳	درصد	
۲۷	۷	۲۰	تعداد	آموزش گام به گام استفاده از ابزارهای جستجوی اطلاعات
۷۹/۴	۶۳/۶	۸۷	درصد	
۲۴	۸	۱۶	تعداد	برگزاری جلسات بحث و گفتگو در مورد کار
۷۰/۶	۷۲/۷	۶۹/۶	درصد	
۳۱	۱۰	۲۱	تعداد	جلوگیری از اشاعه نامناسب اطلاعات
۹۱/۲	۹۰/۹	۹۱/۳	درصد	
۱۵	۵	۱۰	تعداد	استفاده از نظام خبره برای اشاعه دانش
۴۴/۱	۴۵/۵	۴۳/۵	درصد	

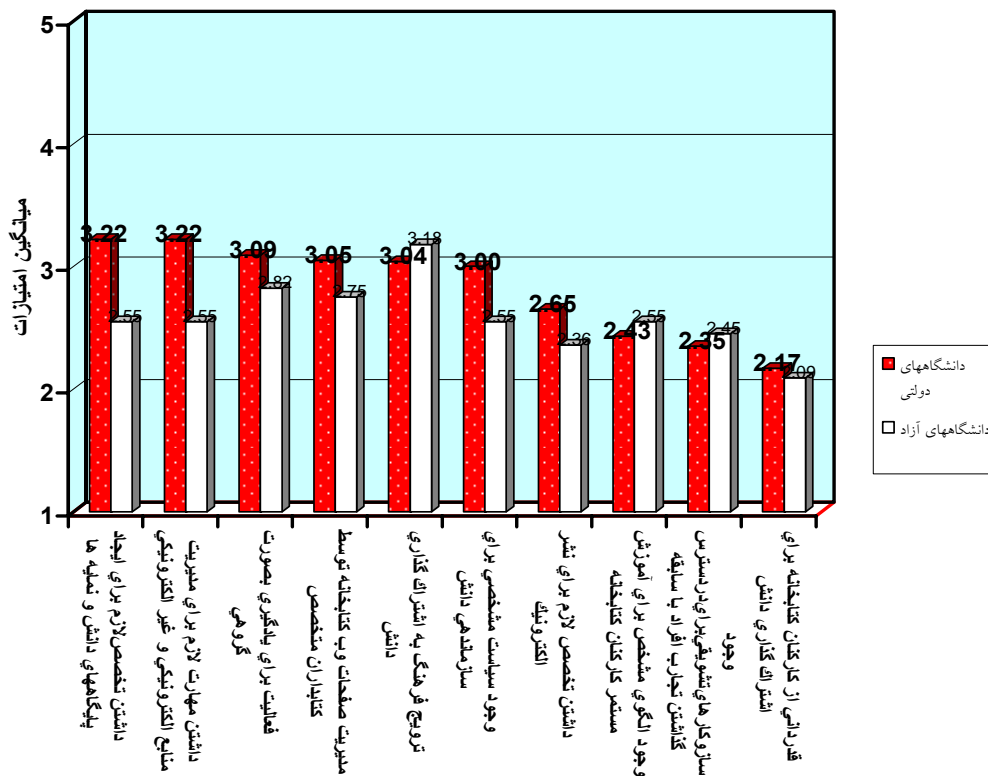
بررسی وضعیت مدیریت نیروی انسانی در کتابخانه‌های دانشگاهی

در این تحقیق ۲۰ شاخص برای ارزیابی نحوه مدیریت نیروی انسانی در مدیریت دانش کارکنان مورد سنجش قرار گرفت که نتایج بدست آمده در نمودار ۲ ارائه می‌شود.

مقایسه کتابخانه‌های آزاد با کتابخانه‌های دولتی از لحاظ شاخص‌های مدیریت اشاعه دانش شرایط نا مشابهی را برای هر دو گروه از کتابخانه‌ها نشان می‌دهد و در تمامی آنها به جز وجود راهنمای موضوعی برای انتخاب منابع اینترنتی، دانشگاه‌های دولتی در شرایط مناسب‌تری به سر می‌برند.

نمودار ۲- مقایسه میانگین شاخصهای مدیریت نیروی انسانی در کتابخانه های مرکزی

ادامه نمودار ۲- مقایسه میانگین شاخصهای مدیریت نیروی انسانی در کتابخانه های مرکزی

ضرورت‌های مدیریتی در اجرای مدیریت مؤثر دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی

در پژوهش حاضر بطور کلی ۱۲ شاخص برای اندازه‌گیری ضرورت‌های مدیریتی پیاده‌سازی مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی مطرح و مورد ارزیابی قرار گرفت که نتایج بدست آمده در جدول ۳ ارائه می‌شود.

مقایسه میانگین امتیازات شاخص‌های مدیریت نیروی انسانی در کتابخانه‌ها نشان می‌دهد که وضعیت جامعه پژوهش در مورد شاخص‌های وجود سیاست مشخص برای سازماندهی دانش تخصصی کارکنان و تبدیل به دانش سازمانی، داشتن تخصص لازم برای نشر الکترونیک، وجود الگوی مشخص برای آموزش مستمر کارکنان کتابخانه، وجود سازوکارهای تشویقی برای در دسترس گذاشتن تجارب افراد با سابقه و قدردانی از کارکنان کتابخانه برای اشتراک‌گذاری دانش مناسب نمی‌باشد.

جدول ۳- توزیع فراوانی شاخص‌های مدیریتی اجرای مدیریت دانش

شاخص‌های ضرورت‌های مدیریتی	دانشگاه	بسیار زیاد	زیاد	تا اندازه‌ای	کم	بسیار کم	جمع بالایی متوسط
مستندسازی دانش تخصصی کارکنان در زمینه فرآیندهای کاری	دولتی	۸/۷٪	۲۱/۷٪	۳۹/۱٪	۱۳/۰٪	۱۷/۴٪	۳۰/۴٪
	آزاد	۰/۰٪	۱۸/۲٪	۲۷/۳٪	۴۵/۵٪	۹/۱٪	۱۸/۲٪
ارزیابی فعالیت‌های کتابخانه توسط مدیر کتابخانه	دولتی	۳۰/۴٪	۳۰/۴٪	۳۰/۴٪	۸/۷٪	۰٪	۶۰/۸٪
	آزاد	۱۸/۲٪	۴۵/۵٪	۳۶/۴٪	۰٪	۰٪	۶۳/۷٪
محسوب شدن آمارهای کمی نظیر تعداد منابع و تعداد استفاده‌کننده به‌عنوان شاخص عملکرد	دولتی	۲۱/۷٪	۳۹/۱٪	۲۶/۱٪	۱۳٪	۰٪	۶۰/۸٪
	آزاد	۱۸/۲٪	۴۵/۵٪	۲۷/۳٪	۹/۱٪	۰٪	۶۳/۷٪
محسوب شدن رضایت استفاده‌کننده به‌عنوان شاخص عملکرد	دولتی	۳۴/۸٪	۳۴/۸٪	۲۶/۱٪	۴/۳٪	۰٪	۶۹/۶٪
	آزاد	۴۵/۵٪	۲۷/۳٪	۱۸/۲٪	۹/۱٪	۰٪	۷۲/۸٪
انجام بازیابی اطلاعات مفید با دقیق‌ترین فرمول‌های جستجو	دولتی	۳۰/۴٪	۳۴/۸٪	۲۱/۷٪	۱۳٪	۰٪	۶۵/۲٪
	آزاد	۹/۱٪	۹/۱٪	۶۳/۶٪	۰٪	۱۸/۲٪	۱۸/۲٪
ارزشمند بودن نیروی انسانی به‌عنوان سرمایه	دولتی	۲۶/۱٪	۳۹/۱٪	۲۱/۷٪	۸/۷٪	۴/۳٪	۶۵/۲٪
	آزاد	۱۸/۲٪	۲۷/۳٪	۲۷/۳٪	۹/۱٪	۱۸/۲٪	۴۵/۵٪
رفتن کتابداران نزد کاربران برای رفع نیاز کاربران در کتابخانه	دولتی	۸/۷٪	۱۳/۰٪	۶۵/۲٪	۱۳/۰٪	۰/۰٪	۲۱/۷٪
	آزاد	۳۶/۴٪	۳۶/۴٪	۹/۱٪	۹/۱٪	۹/۱٪	۷۲/۸٪
فعالیت کارکنان کتابخانه در قسمت مورد علاقه خود	دولتی	۴/۳٪	۵۲/۲٪	۳۰/۴٪	۸/۷٪	۴/۳٪	۵۶/۵٪
	آزاد	۲۷/۳٪	۱۸/۲٪	۴۵/۵٪	۰٪	۹/۱٪	۴۵/۵٪
امکان ابراز دیدگاه‌های انتقادی	دولتی	۱۷/۴٪	۵۲/۲٪	۲۶/۱٪	۰٪	۴/۳٪	۶۹/۶٪
	آزاد	۲۷/۳٪	۲۷/۳٪	۱۸/۲٪	۹/۱٪	۱۸/۲٪	۵۴/۶٪
وجود دید مثبت به فن‌آوری اطلاعات در تولید دانش	دولتی	۱۳٪	۶۰/۹٪	۲۶/۱٪	۰٪	۰٪	۷۳/۹٪
	آزاد	۱۸/۲٪	۲۷/۳٪	۳۶/۴٪	۰٪	۱۸/۲٪	۴۵/۵٪
بررسی رفتار اطلاع‌یابی کاربران	دولتی	۸/۷٪	۸/۷٪	۶۵/۲٪	۸/۷٪	۱۷/۴٪	۱۷/۴٪
	آزاد	۹/۱٪	۲۷/۳٪	۲۷/۳٪	۹/۱٪	۲۷/۳٪	۳۶/۴٪
تلقی کتابخانه به‌عنوان یک سازمان یادگیرنده	دولتی	۴/۳٪	۲۱/۷٪	۶۹/۶٪	۴/۳٪	۰/۰٪	۲۶/۰٪
	آزاد	۰/۰٪	۳۶/۴٪	۳۶/۴٪	۹/۱٪	۱۸/۲٪	۳۶/۴٪

در مقایسه شاخص های ضرورت های مدیریتی در دو گروه از کتابخانه ها مشاهده می شود که در کتابخانه های دولتی وضعیت شاخص های مستندسازی دانش تخصصی کارکنان در زمینه فرآیندهای کاری کتابخانه، بازیابی اطلاعات مفید با بکارگیری دقیق ترین فرمول های جستجو، محسوب شدن نیروی انسانی به عنوان ارزشمند ترین سرمایه و وجود دید مثبت در تولید دانش به فن آوری اطلاعات در شرایط بهتری در مقایسه با کتابخانه های آزاد می باشد. در مقابل در کتابخانه های آزاد شاخص های رفتن کتابداران نزد کاربران برای رفع نیاز کاربران در محیط کتابخانه و بررسی رفتار اطلاع یابی کاربران در مقایسه با کتابخانه های دولتی در شرایط مناسب تری می باشد. مقایسه سایر شاخصها تفاوت قابل ملاحظه ای را نشان نمی دهد.

نتیجه گیری و پاسخ به سوالات اساسی پژوهش

سؤال اول:

در این تحقیق ۱۷ سوال در مورد وضعیت گردآوری منابع دانش در کتابخانه ها مورد سوال قرار گرفت که یافته های پژوهش در پاسخ به سوال اول اساسی پژوهش مبنی بر اینکه « چه تشابهات و تفاوت هایی میان وضعیت مدیریت دانش از نظر گرد آوری منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟» نشان داد که برای متغیرهای در نظر گرفتن نیازهای کاربران، گردآوری پایگاه های اطلاعاتی بصورت پیوسته، قابل دسترس بودن منابع چاپی برای انتخاب، به روز بودن منابع علمی موجود، در نظر گرفتن ویژگی ها و عناصر فرهنگی کتابخانه، آگاه بودن مسئول سفارش منابع از مسائل بودجه، انجام وجین منابع، استفاده از سیاست مدون، مناسب بودن میزان بودجه اختصاصی برای گردآوری منابع، استفاده از روش اشتراک منابع در میان کتابخانه ها، گردآوری پایگاه های اطلاعاتی بصورت دیسک های فشرده نوری، مناسب بودن بودجه فعالیت های پژوهشی کارکنان کتابخانه، کتابخانه های مرکزی در دو گروه دانشگاه های آزاد و دولتی از لحاظ این شاخصها تفاوت معناداری با هم ندارند و مشابه هم هستند اما در مورد متغیرهای قابل دسترس بودن منابع الکترونیکی برای انتخاب، متخصص بودن مسئول سفارش منابع،

همکاری با سایر دانشگاهها برای دستیابی به دانش مورد نیاز و بهره گیری از نتایج پژوهش ها در روند تولید دانش در این دو گروه از دانشگاهها تفاوت معنا داری وجود دارد. علاوه بر پارامترهای فوق در ارزیابی وضعیت گردآوری منابع دانش در کتابخانه ها نحوه انتخاب منابع و اولویت تعیین کنندگان منابع اطلاعاتی نیز در دو گروه کتابخانه ها مورد بررسی قرار گرفت که نتایج بدست آمده نشان داد الگوی غالب انتخاب منابع در دانشگاه های دولتی به صورت اعضای هیات علمی، کتابداران متخصص، مدیر مرکز اطلاع رسانی و معاونت پژوهشی در اولویتهای یک تا چهار می باشند. الگوی غالب انتخاب منابع در کتابخانه های آزاد به صورت اعضای هیات علمی، کتابداران متخصص، مدیر مرکز اطلاع رسانی و معاونت پژوهشی در اولویتهای یک تا چهار می باشند.

سؤال دوم:

در این پژوهش بطور کلی شش سوال در مورد سازماندهی منابع دانش در کتابخانه ها در پاسخ به دومین سوال اساسی پژوهش مبنی بر اینکه « چه تشابهات و تفاوت هایی میان وضعیت مدیریت دانش از نظر سازماندهی منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟» مورد سوال مدیران قرار گرفت که مقایسه شاخصهای سازماندهی منابع دانش در کتابخانه های مورد بررسی شرایط نسبتا مشابهی در دانشگاه های آزاد و دولتی وجود را نشان می دهد و تنها استفاده از اصطلاح نامه های تخصصی جهت نمایه سازی در کتابخانه های آزاد به نسبت کمتر از کتابخانه های دولتی می باشد. نتایج بررسی تحلیلی حاکی از آن بود که کتابخانه های مرکزی در دو گروه دانشگاه های آزاد و دولتی از لحاظ سازماندهی منابع دانش تفاوت معناداری با هم ندارند و مشابه هم هستند.

سؤال سوم:

در پاسخ به سومین سوال اساسی پژوهش مبنی بر اینکه « چه تشابهات و تفاوت هایی میان وضعیت مدیریت دانش از نظر اشاعه منابع دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟» بطور کلی ۹ سوال در مورد نحوه اشاعه دانش در کتابخانه ها مورد سوال قرار گرفت که نتایج

دارد و از طرفی چون در ۶۵/۲ درصد کتابخانه های دولتی به نسبت بیشتری از کتابخانه های آزاد یعنی ۱۸/۲ درصد، بازیابی اطلاعات مفید با بکارگیری دقیق ترین فرمول های جستجو انجام می شود لذا وضعیت این شاخص در کتابخانه های دولتی بهتر از کتابخانه های آزاد می باشد. همین امر در مورد رفع نیاز کاربران در محیط کتابخانه با مراجعه کتابداران نزد کاربران در کتابخانه ها بر عکس می باشد و وضعیت این شاخص در کتابخانه های آزاد بهتر از کتابخانه های دولتی می باشد.

میزان اجرای مدیریت دانش از دید مدیران

در مورد اجرای موثر مدیریت دانش نیز نتایج بدست آمده نشان داد که طبق اظهارات مدیران مدیریت دانش در ۱۳ درصد از کتابخانه های دولتی در حد خیلی زیاد و ۴۳/۵ درصد در حد زیاد و ۳۴/۸ درصد در حد متوسط اجرا می شود و در ۸/۷ درصد از کتابخانه های دولتی مدیریت دانش در حد کمی انجام می شود. در مقابل مدیریت دانش در ۴۵/۵ درصد کتابخانه های مرکزی دانشگاه آزاد در حد زیاد و در ۴۵/۵ درصد دانشگاه ها در حد متوسط اجرا می شود. ضمن اینکه در ۹/۱ درصد کتابخانه ها در حد بسیار کمی اجرا می شود.

آزمون فرضیه های پژوهش

در پژوهش حاضر چهار فرضیه اساسی مطرح و با استفاده از آزمونهای پارامتری و ناپارامتری مورد آزمون قرار گرفت که نتایج بدست آمده در این بخش جمع بندی می گردد.

در بررسی فرضیه اول تحقیق مبنی بر اینکه « میان وضعیت مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش از نظر گرد آوری منابع دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.» از آزمون تی استیودنت دو نمونه ای با واریانس نابرابر استفاده شد که نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت گردآوری منابع دانش در دو گروه کتابخانه های دولتی و آزاد مشابه هم بوده و تفاوت معنا داری بین آنها وجود ندارد و بر این اساس فرضیه اول پژوهش رد شد.

در بررسی فرضیه دوم تحقیق مبنی بر اینکه «میان وضعیت مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش از نظر سازماندهی منابع دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.» از آزمون تی استیودنت دو نمونه ای با واریانس برابر استفاده

بررسی تحلیلی نشان داد که برای تمامی شاخصها غیر از دسترسی به اطلاعات کتابشناسی تفاوت معناداری بین دو گروه از دانشگاهها وجود نداشته و لذا شیوه های اشاعه دانش در بین کتابخانه های مرکزی دو گروه از دانشگاهها یکسان است و تنها در زمینه دسترسی به اطلاعات کتابشناختی در دو گروه از دانشگاهها تفاوت معنادار وجود دارد.

در این تحقیق ۸ مورد از اولویت های چگونگی تبادل دانش تخصصی میان کارکنان مورد سوال قرار گرفت که نتایج بررسی ها نشان داد :

در درصد کمی از کتابخانه ها هر یک از هشت روش ارائه شده در این تحقیق مورد استفاده کارکنان برای تبادل دانش می باشد. اولویتهای اکثر کتابخانه های به صورت الگوی رو در رو می باشد.

سؤال چهارم:

در پاسخ به سوال اساسی چهارم پژوهش مبنی بر اینکه « چه تشابهات و تفاوتهایی میان وضعیت مدیریت دانش از نظر منابع انسانی دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟» در این تحقیق ۲۰ شاخص برای ارزیابی نحوه مدیریت نیروی انسانی در مدیریت دانش کارکنان مورد سنجش قرار گرفت که نتایج تحلیلی بدست آمده نشان داد که برای تمامی متغیرهای مربوط به مدیریت نیروی انسانی، کتابخانه های مرکزی در دو گروه دانشگاههای آزاد و دولتی از لحاظ شاخصهای در نظر گرفته شده در این تحقیق تفاوت معناداری با هم ندارند و مشابه هم هستند.

سؤال پنجم:

در پاسخ به سوال اساسی پنجم پژوهش مبنی بر اینکه «چه تشابهات و تفاوتهایی از نظر ضرورت پیاده سازی مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش وجود دارد؟» ۱۲ شاخص برای اندازه گیری ضرورت های مدیریتی پیاده سازی مدیریت دانش در کتابخانه های دانشگاهی مطرح و مورد ارزیابی قرار گرفت که نتایج بدست آمده نشان داد که در دو گروه از دانشگاهها بین کتابخانه های مرکزی از لحاظ بازیابی اطلاعات مفید با بکارگیری دقیق ترین فرمول های جستجو و رفع نیاز کاربران در محیط کتابخانه با مراجعه کتابداران نزد کاربران تفاوت معنی دار وجود

حری، عباس. (۱۳۷۸). آئین نگارش علمی. تهران :

دبیرخانه هیأت امنای کتابخانه های عمومی کشور.
حسن زاده، محمد. (۱۳۸۵). "بررسی وضعیت زیر
ساخت های مدیریت دانش در دولت جمهوری اسلامی
ایران". پایان نامه دکتری کتابداری و اطلاع رسانی،
دانشکده علوم انسانی، دانشگاه فردوسی مشهد.
حقیقی، محمود. « کتابخانه های دانشگاهی ». دایره
المعارف کتابداری و اطلاع رسانی. ج ۲، ۱۴۶۲-
۱۴۸۱.

حیاتی، زهیر. (۱۳۸۳). « آموزش های کتابداری و اطلاع
رسانی در ایران: گذشته، حال، آینده»، فصلنامه
کتاب، دوره پانزدهم، ۱: ۲۵-۴۱.

خوانساری، جیران. (۱۳۸۴). " بررسی وضعیت مدیریت
دانش در کتابخانه های تخصصی امور برق وزارت نیرو
و ارائه الگوی پیشنهادی ". پایان نامه دکتری کتابداری
و اطلاع رسانی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد
اسلامی، واحد علوم تحقیقات.

سلطانی، پوری؛ راستین، فروردین. (۱۳۷۹). دانشنامه
کتابداری و اطلاع رسانی. تهران: فرهنگ معاصر.

یمین فیروز، موسی. (۱۳۸۲). « دانش و مدیریت دانش
در سازمانها»، فصلنامه کتاب، دوره چهارم، ۱: ۹۷-
۱۰۷.

Frappaolo, Carl. (2002). **Knowledge Management**. Oxford: Wiley.
McGown, Kathleen A. (2000). " Knowledge Management in the
Twenty-first Century: the Role of the Academic Librarian". Ph. D Thesis,
University of ST. Thomas (ST. Paul).
Ralph, Lynette Lawrence.(2008). " An
Investigation of a Knowledge Management Solution for Reference
Services". Ph.D. Thesis, Nova
Southeastern University.

شد که نتیجه این آزمون نشان داد که وضعیت سازماندهی
منابع دانش در دو گروه کتابخانه های دولتی و آزاد مشابه
هم بوده و تفاوت معنا داری بین آنها وجود ندارد. و بر این
اساس فرضیه دوم پژوهش نیز رد شد.

در بررسی فرضیه سوم تحقیق مبنی بر اینکه «میان
وضعیت مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش از نظر
اشاعه منابع دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.» از
آزمون کای دو در جداول توافقی استفاده شد که نتیجه
این آزمون نشان داد که وضعیت اشاعه دانش در دو گروه
کتابخانه های دولتی و آزاد مشابه هم بوده و تفاوت معنا
داری بین آنها وجود ندارد.

در بررسی فرضیه چهارم پژوهش مبنی بر اینکه «میان
وضعیت مدیریت دانش در دو گروه جامعه پژوهش از نظر
منابع انسانی دانش تفاوت معنی داری وجود دارد.» از
آزمون تی استیودنت دو نمونه ای با واریانس برابر استفاده
شد که نتیجه این آزمون نشان داد که وضعیت مدیریت
منابع انسانی در دو گروه کتابخانه های دولتی و آزاد
مشابه هم بوده و تفاوت معنا داری بین آنها وجود ندارد و
بر این اساس فرضیه چهارم پژوهش نیز رد شد

منابع

پریخ، مهري. (۱۳۸۲). « مدیریت دانش : ابزاری برای
ایجاد تحول در مدیریت کتابخانه ها»، فصلنامه
کتاب، دوره چهاردهم، ۴: ۱۱۲-۱۲۶.
پریخ، مهري؛ خاتمیان فر، پریسا. (۱۳۸۶). « بررسی
وضعیت و بستری به اشتراک گذاری دانش در سازمان
کتابخانه های آستان قدس رضوی در انطباق با الگوی
نوناکا و تاکه اوچی ». فصلنامه کتابداری و اطلاع
رسانی، ۴: ۱-۲۵.
جمالی مهمویی، حمیدرضا. « سازماندهی دانش ». دایره
المعارف کتابداری و اطلاع رسانی. ج ۲، ۹۹۷-
۱۰۱۷.

